

В. М. Семцов,

к. е. н., доцент кафедри фінанси і кредит, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, м. Вінниця

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ПОШУК НОВОЇ МОДЕЛІ, МОЖЛИВОСТІ ТА МЕЖІ

V. Semtsov,

*PhD (Economics), Associate Professor, Department of finance and credit
Vinnitsa research institute of Economics Ternopil National Economic University, Vinnytsia*

FINANCIAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE NEW MODEL, POSSIBILITIES AND LIMITS

У статті розглянуто питання проведення фінансової децентралізації в Україні. Визначено, що в сучасних умовах соціально-економічні втрати сільських територій від реалізації існуючої моделі фінансової децентралізації є значно вищими, аніж здобутки. Особливу увагу приділено неспостережуваним аспектам модернізації механізму розподілу фінансових ресурсів. Встановлено, що процеси децентралізації потребують теоретичного осмислення, оскільки на сьогодні вітчизняні контролюючі органи влади різко обмежені у можливостях здійснювати повноцінні перевірки діяльності суб'єктів господарювання, а відтак, створено реальні та / або потенційні загрози щодо забезпечення стійкого наповнення бюджетів різних рівнів. Зроблено висновок щодо необхідності формування нової оптимальної моделі соціально-економічного розвитку. Підкреслено, що проведення фінансової децентралізації без створення потужних мотиваційних механізмів для агентів ринку спричиняє дисфункції для сільського соціуму.

The questions of financial decentralization in Ukraine. It was determined that in today's socio-economic costs of rural areas by implementing existing model of fiscal decentralization are greater than gains. Particular attention is paid unobservable aspects of modernization of the mechanism of distribution of financial resources. Found that decentralization need to conceptualize because today national supervisory authorities sharply limited in their capacity to carry out full inspections of business entities, and thus created the actual and / or potential threats to ensure sustainable filling budgets at different levels. The conclusion about the need to develop a new optimal model of socio-economic development. It is emphasized that the implementation of financial decentralization without creating a powerful incentive mechanisms for market agents causing dysfunction of the rural society.

*Ключові слова: фінансова децентралізація, агент ринку, бюджет, податки, соціум.
Key words: financial decentralization, agent market, budget, taxes, society.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Нині в українському соціумі велика увага приділяється процесам фінансової децентралізації [1—2].

Державна влада постійно декларує [3], що створюють додаткові стимули для розвитку місцевих бюджетів. Так, наприклад, у 2015—2016 рр. відповідно до ЗУ "Про

Таблиця 1. Надходження до місцевого бюджету с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області у 2010 р. *

Вид надходження	Сума (грн.)	%
Адміністративні штрафи у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	5135,9	1,39
Єдиний податок на підприємницьку діяльність з фізичних осіб	4686,6	1,26
Фіксований податок на доходи фізичних осіб від зайняття підприємницькою діяльністю	31,5	0,01
Плата за придбання торгового патенту на здійснення роздрібною торгівлі, сплачена фізичними особами	640	0,17
Плата за придбання торгового патенту на здійснення роздрібною торгівлі, сплачена юридичними особами	200	0,05
Фіксований сільськогосподарський податок	4148,7	1,12
Державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування	191	0,05
Державне мито, пов'язане з видачею та оформленням закордонних паспортів (посвідок) та паспортів громадян України	58,7	0,02
Адміністративні штрафи та інші санкції	102	0,03
Дотації вирівнювання, що одержуються з районних та міських (міст Києва і Севастополя, міст республіканського і обласного значення) бюджетів	156845	42,33
Податок з доходів найманих працівників	165557,3	44,68
Земельний податок з юридичних осіб	74,5	0,02
Орендна плата з юридичних осіб	12266,3	3,31
Земельний податок з фізичних осіб	2614,4	0,71
Орендна плата з фізичних осіб	4490,1	1,21
Комунальний податок	51,9	0,01
Ринковий збір	748	0,20
Податок з доходів фізичних осіб від отриманого платником доходу внаслідок прийняття ним у спадщину майна, коштів, майнових чи немайнових прав	413,1	0,11
Інші збори за забруднення навколишнього природного середовища до Фонду охорони навколишнього природного середовища	1029	0,28
Надходження від сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища фізичними особами	12	0,003
Податок з власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (юридичних осіб)	4796,1	1,29
Податок власників наземних транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів (з громадян)	5873,7	1,59
Цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади	550	0,15
Всього	370515,7	100,00

Примітки: * — за період з 01.01.2010 по 01.09.2010 р.

Джерело: власні дослідження.

внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" № 71-VIII від 28.12.2014 р. [4] місцеві бюджети отримали додаткові доходи.

І хоча влада систематично звітує про позитивні зміни в фінансову стані місцевих бюджетів. Ми ж чітко розуміємо, що будь-який процес реформування фінансової системи неминує пов'язаний з помилками та складнощами. І це нормально! Головне, щоб вони не були драматичні. Соціум повинен знати як позитивні, так і негативні сторони сучасної бюджетної децентралізації.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Процес розподілу фінансових ресурсів як соціально-економічна проблема управління конфліктами інтересів не є принципово новим явищем, а тому активно досліджувався такими економістами, як Дж. Бьюкененом [5], Е. Даунсом [6], П. Мілгромом [7], М. Олсоном [8], Ж.-Ж. Лаффоном [9] та ін. Разом з тим, формування теоретико-методологічних положень щодо формування ефективних моделей фінансової децентралізації представляється актуальним як на даний час, так і у найближчій перспективі.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завданнями статті є визначити сутність, особливості проведення та ймовірні наслідки фінансової децентралізації (на прикладі сільської громади Вінницької області).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Очевидно, що в будь-якій моделі реформ процес змін повинен мати чітку аргументацію щодо причин її проведення, запланованого результату та обсягу

витрат та / або втрат в результаті їх проведення. Іншими словами — соціум повинен чітко уявляти причини та ризики реформ. Безперечно, що єдиним методом побудови робочої моделі змін повинна бути логіка останніх. Звідси апіорі децентралізація (у нашому випадку розглядається її варіація по відношенню до сільських громад) повинна передбачати передачу окремих функцій до місцевих органів влади із відповідним або принципово іншим принципом формування місцевих бюджетів.

У зв'язку з тим, що найкраще процеси проглядаються на найнижчому рівні, тобто на рівні сільських територій, то цілком логічним є аналіз фінансової децентралізації на рівні конкретної сільської громади, яка має чіткі характеристики населення, суб'єктів економічної діяльності, особливості інституційного середовища та ін. Саме такий аналіз дозволить оцінити на скільки заходи та дії влади є ефективними.

Отож, для аналізу ефективності проведення фінансової політики децентралізації було обрано с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області. Станом на 01.01.2015 р. на території Заболотненської сільської ради проживало близько 1200 чел., тоді як площа населеного пункту складала 239,5 га.

Матеріали органів оперативного управління бюджетними коштами надали можливість ознайомитися із основними видами надходжень по с. Заболотне у 2010 р. [10] та 2015 р. (табл. 1—2). Впродовж зазначеного часу відбулася зміна статей надходжень до бюджету, що видно на прикладі таблиці 1—2.

Насамперед слід зазначити, що за 5 років доходи зросли у 3,5 рази, тобто із 370,5 тис. грн. до 1306 тис. грн. Разом з тим, з врахуванням валютних коливань за цей період збільшення бюджетних надхо-

Таблиця 2. Надходження до місцевого бюджету с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області у 2015 р. *

Вид надходження	Сума (грн.)	%
Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення	649,22	0,05
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	43 025,72	3,29
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	784 644,92	60,08
Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	8 106,14	0,62
Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування)	3 604,00	0,28
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості	656,34	0,05
Акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі піддакцизних товарів	2 896,54	0,22
Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків	35 920,92	2,75
Державне мито, що сплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування	632,45	0,05
Адміністративні штрафи та інші санкції	748,00	0,06
Інші субвенції (бюджети: міст районного значення, сіл, селищ чи їх об'єднань)	193 050,00	14,78
Єдиний податок з фізичних осіб	28 498,44	2,18
Субвенція з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів (бюджети: міст районного значення, сіл, селищ чи їх об'єднань)	50 000,00	3,83
Інші субвенції (бюджети: міст районного значення, сіл, селищ чи їх об'єднань)	50 000,00	3,83
Земельний податок з юридичних осіб	14 930,18	1,14
Орендна плата з юридичних осіб	72 796,24	5,57
Земельний податок з фізичних осіб	6 411,21	0,49
Орендна плата з фізичних осіб	3 799,57	0,29
Плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами	1 125,00	0,09
Надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності (району у місті, міста районного значення, села, селища чи їх об'єднань)	4 520,00	0,35
Всього	1306014,89	100

Примітки: * — за період з 01.01.2015 по 07.08.2015 р.
Джерело: власні дослідження.

джен у доларовому еквіваленті є менш значним — майже в 1,3 рази. Вражає виключно незначний розмір бюджету достатньо великого і розвинутого населеного пункту.

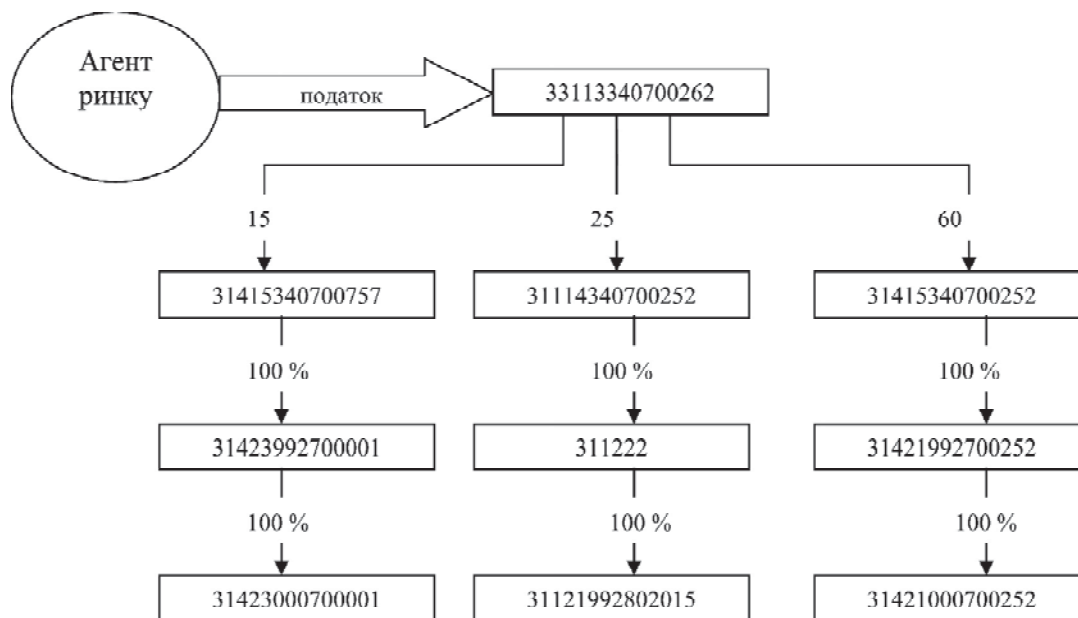
З іншого боку, дивує виключно незначна роль переважної більшості видів бюджетних надходжень. Так, на 2010 р. таких видів надходжень було 20, тоді як 2015 р. — 23. При цьому видів надходження, на які припало менше 1,0% доходів було відповідно 14 (або 60%) у 2010 р. та 11 (або 55%) у 2015 р. На ті джерела, що становили від 1 до 5% надходжень і у 2010 р., і у 2015 р. припадало 7 видів. Таким чином, більше 90 % видів бюджетних надходжень є лише декларативними для сільських громад. Тому ніяких принципових змін у сутності джерел надходжень до бюджету не відбулося. Як бачимо (табл. 1—2), і у 2010 р., і у 2015 р. основна частка доходів формувалася за рахунок міжбюджетних трансфертів та податку з доходів найманих працівників (за систематизацією 2010 р.). У 2015 р. податок з доходів найманих працівників отримав назву — податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати.

Не потрібно бути експертом для того, щоб прогнозувати, що такі види надходжень, як "надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення" чи "плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами", чи інші аналогічного змісту ніколи не будуть суттєвими у реаліях пересічного українського села. Натомість як можна пояснити, що доходи села лише

менш ніж на 2 % формуються за рахунок земельного податку? Як можна пояснити, що такий вид доходу як "єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників" забезпечує менше 3 % надходжень? Адже у переважній більшості випадків земля — це єдиний реальний актив української сільської громади на даний час. Ні у якій політичній аргументації така модель формування бюджетів сіл не забезпечить істотних змін.

Хотілося б відзначити, що у 2015—2016 рр. до місцевих бюджетів зараховувалася основна частина надходжень (до 80%) у вигляді екологічного податку. Проте у нашому випадку це є неактуальним, оскільки на території с. Заболотне немає серйозних промислових об'єктів, які б сплачували цей вид надходження. Водночас надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення навіть по бюджетним звітам становили у 2015 р. лише 0,05 % від загальної суми надходжень, що не може суттєво вплинути на соціально-економічний розвиток села.

Натомість реальна "децентралізація" має менш відомі для соціуму аспекти. Перш за все слід відзначити, що влада суттєво змінила механізм зарахування коштів до місцевого бюджету: якщо у 2010 р. місцевий бюджет с. Заболотне отримував 25 % від сум, які сплачувалися агентами ринку у вигляді податку з доходів найманих працівників (рис. 1) [10], то у 2015—2016 рр. кошти, що сплачувалися податковими агентами у вигляді податку на доходи фізичних осіб із доходів платника податку у вигляді заробітної плати на розподільчі рахунки сільської ради, лише відображаються по звітності, а фактично —

Примітки: 33113340700262 — розподільчий рахунок на який сплачується податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати; 31415340700757 — обласний рахунок загального фонду місцевого бюджету; 31114340700252 — рахунок Крижопільського району; 31415340700252 — рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 31423992700001 — обласний "котловий" рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету; 311222 — "котловий" рахунок загального фонду Державного бюджету; 31421992700252 — "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 31423000700001 — обласний "котловий" рахунок, на який акумулюється загальний фонд місцевого бюджету; 31121992802015 — рахунок Державної казначейської служби України; 31421000700252 — основний "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району.

Рис. 1. Схема розподілу податку на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати (на прикладі с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області) у 2015–2016 рр.

Джерело: власні дослідження.

омінають бюджет села. Так, можемо побачити (рис. 1), що нині кошти, які сплачують агенти ринку сплачуються на розподільчий рахунок сільської ради, проте вони не зараховуються безпосередньо на основний "котловий" рахунок сільської ради. Тобто сільська рада позбавлена можливості розпоряджатися цими коштами. Більш того, на сьогодні основна частка цього податку (60 %) уходить на районний рівень. Таким чином, ситуація по цьому, одному з основних видів надходжень, не лише не покращилася, але й погіршилася, оскільки у 2010 р. ця сільська рада мала можливість отримувати 25 % цього виду надходження (рис. 2).

Так, якщо агент ринку сплачував у 2010 р. податок з доходів найманих працівників (один з основних видів надходжень), то гроші зараховувались на "розподільчий" (у нашому випадку 33211800700262) рахунок сільської ради (рис. 2), тобто с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області отримувало сталу частку 25 % від загальної суми сплаченого податку, а також частину доходу у вигляді дотації вирівнювання, що надавалася з районного бюджету, то у 2015–2016 рр. ситуація змінилася кардинально.

Цікаво відзначити, що органами влади під час запровадження податкових змін було передбачено те [3], що у разі добровільного об'єднання громад, їх бюджети будуть прирівняні до бюджетів міст обласного значення та / або районів, і лише тоді вони будуть мати право отримувати 60 % податку на доходи фізичних осіб. Не зовсім зрозумілим є принцип фінансової сегрегації типових по суті громад у подібний спосіб.

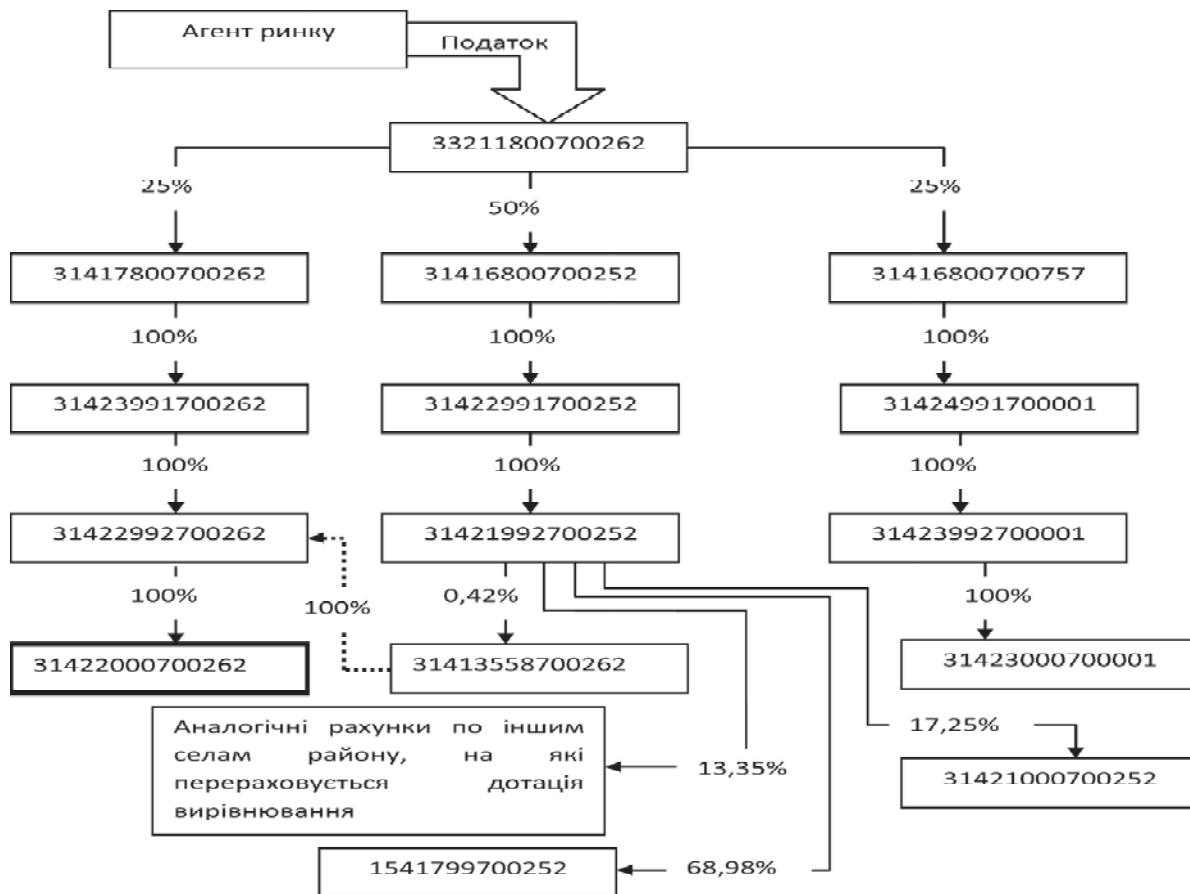
Таким чином, на противагу зрозумілому і логічному для всіх принципу перегляду самої логіки фор-

мування сільських бюджетів та передачі суттєвих, а не примарних функцій влади на місце, головною особливістю фінансової децентралізації в Україні в реальності є те, що саме сільські та/ або селищні громади через вплив на обсяги їх фінансових ресурсів примушують "збиватися кучі". Якщо реформа зводиться до економії ресурсів за рахунок скорочення кількості працівників сільських рад, а жителі сіл будуть вимушені замість районного центру їздити за довідками до сусіднього (це у кращому випадку) села — то здійснювати її навряд чи варто.

Суперечливий характер реформи обумовлений відсутністю справедливості в системі розподілу ресурсів, оскільки подібне усупільнення не тільки не дає можливості врахувати участь громади в процесах виконання бюджету. Іншими словами, жодних суттєвих стимулів до формування сприятливого підприємницького середовища у конкретних селах та / або селищах силами самих громад для створення нових робочих місць та збільшення бюджетів не було раніше і не формується в даний час.

Слід відзначити, що у 2010 р., коли частка зарахування до бюджету с. Заболотне податку на доходи фізичних осіб становила 25 %, мотивація влади щодо пошуку додаткових джерел (залучення інвесторів, створення нових підприємств та ін.) була високою, а зараз вона знизилась ще більше. Невизначеність та нестабільність у державі у поєднанні з обмеженням фінансових ресурсів лише сприяє загостренню відносин між владою вищого рівня (центральна, обласна, районна) з органами місцевого самоврядування на сільських територіях.

Проблема полягає у тому, що державна влада, "заманюючи" громади ніби додатковими, а насправді досить часто їхніми ж ресурсами, намагається про-

Примітки: 33211800700262 — розподільчий рахунок, на який сплачується податок з доходів найманих працівників; 31417800700262 — рахунок загального фонду місцевого бюджету с. Заболотне; 31416800700252 — рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 31416800700757 — обласний рахунок загального фонду місцевого бюджету; 31423991700262 — рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету с. Заболотне; 31422991700252 — рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 31424991700001 — обласний "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету; 31422992700262 — "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету с. Заболотне; 31421992700252 — "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 31423992700001 — обласний "котловий" рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету району; 31422000700262 — основний "котловий" рахунок, на який акумулюються кошти загального фонду місцевого бюджету с. Заболотне; 31413558700262 — рахунок с. Заболотне, на який здійснюється перерахування дотації вирівнювання; 31423000700001 — обласний основний "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету; 31421000700252 — основний "котловий" рахунок загального фонду місцевого бюджету Крижопільського району; 1541799700252 — рахунок, на який повертається позичка, яку отримував місцевий бюджет Крижопільського району.

Рис. 2. Схема розподілу податку з доходів найманих працівників (на прикладі с. Заболотне Крижопільського району Вінницької області) у 2010 р.

Джерело: власні дослідження.

вести об'єднання громад, при цьому зробити це нібито у демократичний спосіб.

Вирішальне місце у формуванні бюджетних надходжень с. Заболотне, як і в переважній більшості інших сіл Вінниччини та України загалом, відіграють міжбюджетні трансферти. Справедливо відзначити, що у 2015—2016 рр. влада дещо збільшила давно очікуване навантаження на аграрний бізнес. І, як наслідок, зросли надходження від орендної плати з юридичних осіб та надходження у вигляді єдиного податку з сільськогосподарських товаровиробників (колишній фіксований сільськогосподарський податок). Так, саме ці види надходжень є суттєвими у порівнянні із іншими, що реально зараховуються до бюджету с. Заболотне, проте їхня загальна частка становить близько 8,3 % від надходжень села). Слід наголосити на тому, що ці заходи не здатні кардинально змінити фінансову ситуацію в українських селах. Переконані, що використання в майбутньому єдиного податку з сільськогосподарських товарови-

робників погіршуватиме розвиток сільських територій, оскільки цей податок є неадекватним вимогам часу.

Порівняння даних, що наведені у таблицях 1—2, дають підстави стверджувати наступне: 1) у 2015 р. село перестало отримувати дотацію вирівнювання, оскільки цей вид допомоги, починаючи з 2015 р. не діє в Україні (дотація вирівнювання фактично трансформувалася у базову дотацію); 2) при цьому все ж таки функціонування села значною мірою (більше 22 % від загальної частки доходів) продовжує залежати від міжбюджетних трансфертів, зокрема субвенцій. Це свідчить, що фінансовий стан громади продовжує залишатися незадовільним.

Не потрібно також тішити себе ілюзіями стосовного того, що ситуацію на рівні місцевих бюджетів вдасться кардинально покращити за рахунок надходжень від ліцензування продажу підакцизних товарів (алкоголь та тютюн). На практиці місцева влада не має дієвих інструментів впливу на суб'єктів госпо-

дарської діяльності, оскільки влада проводить політику "загравання" з бізнесом, що проявляється у формі прийняття відповідних регуляцій, наприклад, тим самим ЗУ "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи" № 71-VIII від 28.12.2014 р. [4] були різко обмежені можливості контролюючим органам влади перевіряти діяльність суб'єктів господарювання. Тому нині на місцевому рівні відсутні ефективні інструменти боротьби з незаконним обігом алкоголю і тютюну. Виходить, що фінансові надходження значною мірою залежать виключно не на засобах законного примушення, а на неформальному авторитеті місцевої влади. Подібні явища спостерігалися в первинно об'єднаній ладі, коли порядки регулювалися звичаями [11, с. 7—8]. Якщо ж говорити конкретно за с. Заболотне, то варто відзначити, що сума акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів у 2015 р. становила близько 0,2 % від загальної суми бюджетних надходжень.

Вищезазначене дозволяє стверджувати наступне: переважна більшість заходів фінансової децентралізації, на жаль, є лише формальною, а влада центрального рівня, подібно фокуснику, з одного боку, ніби і дає можливості для отримання додаткових ресурсів, а з іншої сторони, їх відбирає. Так як це робила і раніше.

ВИСНОВКИ

Практика є мірилом адекватності фінансової децентралізації, а ефективність кроків влади перевіряється в процесі реального здійснення реформ. Аналіз свідчить, що у фінансовій децентралізації допущені не технічні, а серйозні системні помилки та прорахунки. Нестійкість бюджетної децентралізації обумовлена, на нашу думку, тим, що влада здійснила банальний перерозподіл фінансових ресурсів, тоді як мотивація для сільських громад та бізнесу на цих територіях суттєво не зросла. На жаль, більшість аспектів децентралізації на рівні пересічної сільської громади не мають логіки, що може бути узгоджена із фундаментальними суспільними очікуваннями. Разом з тим, бажання влади здійснити широкомасштабне об'єднання сільських та / або селищних громад залишається надзвичайно актуальним.

Література:

1. Офіційний сайт Сумської ОДА: "Фінансова децентралізація сприяє наповненню місцевих бюджетів" від 23.07.2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sm.gov.ua/ru/2012-02-03-07-53-57/9192-finansova-detsentralizatsiya-spruyaye-napovnennyyu-mistsevykh-byudzhativ.html>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: "Інфографіка: фінансова децентралізація" від 18.02.2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=409155&cat_id=397854
3. Офіційний портал органів виконавчої влади в Україні (Прес-служба Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства): "Фінансова децентралізація має вирішити проблему постійного браку коштів на рівні місцевих бюджетів", — експерт" від 03.02.2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=-247923326
4. Україна. Закони. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон... від 28.12.2014 р. № 71-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/71-19>

zakon1.rada.gov.ua/laws/show/71—19.

5. Бьюкенен Дж. Конституция экономической политики / Дж. Бьюкенен // Вопросы экономики. — 1994. — № 6. — С. 104—113.

6. Downs A. An Economic Theory of Democracy / A. Downs. — Addison Wesley, 1997. — 310 p.

7. Милгром П. Экономика, организация и менеджмент: В 2-х т. / П. Милгром, Дж. Робертс; Пер. с англ. Под редакцией И.И. Елисейевой, В.Л. Тамбовцева. — Спб.: Экономическая школа, 2001. — Т. 1. — 468 с.

8. Olson M. The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups / M. Olson. — Cambridge: Harvard University Press, 1971. — 186 p.

9. Laffont J.-J. A Theory of Incentives in Procurement and Regulation / J.-J. Laffont, J. Tirole. — Cambridge MA: MIT Press, 1993. — 731 p.

10. Мороз О.О. Контракты в аграрной экономике: реальность и перспективы: монография / О.О. Мороз, В.М. Семцов. — Вінниця: ВНТУ, 2011. — 188 с.

11. Основы теории государства и права. Советское государственное и административное право: учеб. пособие для студентов ист. фак. пед. ин-тов / Ред. А.В. Мицкевич, Н.Я. Соколов, И.В. Гранкин и др. — М.: Просвещение, 1984. — 224 с.

References:

1. Sumy Regional State Administration of Ukraine (2015), "Financial decentralization promotes local budgets", available at: <http://sm.gov.ua/ru/2012-02-03-07-53-57/9192-finansova-detsentralizatsiya-spruyaye-napovnennyyu-mistsevykh-byudzhativ.html> (Accessed 21 March 2016).

2. The Ministry of Finance of Ukraine (2015), "Infographics: financial decentralization", available at: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=409155&cat_id=397854 (Accessed 20 March 2016).

3. The Ministry of Regional Development, construction and housing (2015), "Financial decentralization should solve the problem of constant lack of funds in local budgets", — expert", available at: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247923326 (Accessed 23 March 2016).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), "On amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative Acts of Ukraine on tax reform", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/71-19> (Accessed 28 March 2016).

5. Buchanan, J. (1994), "The Constitution of Economic Policy", *Voprosy ekonomyky*, vol. 6, pp. 104—113.

6. Downs, A. (1997), *An Economic Theory of Democracy*, Addison Wesley, USA.

7. Milgrom, P. (2001), *Ekonomika, organizatsiya i menedzhment* [Economy, Organization and Management], Spb.: Ekonomicheskaya shkola, Moscow, Russia.

8. Olson, M. (1971), *The Logic of Collective Action. Public Goods and the Theory of Groups*, Harvard University Press, Cambridge, USA.

9. Laffont, J. and Tirole, J. (1993), *Theory of Incentives in Procurement and Regulation*, MIT Press, Cambridge, USA.

10. Moroz, O.O. and Semtsov, V.M. (2011), *Kontrakty v ahrarnij ekonomitsi: realnist i perspektyvy* [Contracts in agricultural economics: reality and prospects], VNTU, Vinnytsia, Ukraine.

11. Mickiewicz, A.V. Sokolov, N.Y. and Grankin, I.V. et al. (1984), *Osnovy teoryu hosudarstva y prava. Sovetskoe hosudarstvennoe y admynstratyvnoe pravo* [Fundamentals of the theory of state and law. The Soviet state and administrative law], Prosveschenye, Moscow, Russia.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2016 р.